

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Скрипника Сергія Вікторовича на тему:
«Оптимізація технологічних прийомів утримання для підвищення
продуктивності бджолиних сімей», представленій на здобуття наукового
ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та
продовольство за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва**

У результаті розгляду, опрацювання теоретичних та практичних положень дисертаційного дослідження, поданих до розгляду наукових публікацій за темою дисертації Скрипника Сергія Вікторовича, а також за підсумками проведеного семінару, визначено наступне:

Актуальність теми досліджень і отриманих результатів. Бджільництво є однією з провідних галузей тваринництва в Україні, що відіграє важливу роль не лише у виробництві високоякісної продукції (меду, воску, прополісу тощо), а й у забезпеченні ефективного запилення ентомофільних сільськогосподарських культур. Україна посідає провідні позиції серед країн світу за чисельністю бджолиних сімей і валовим виробництвом меду, а також має сприятливі природно-кліматичні умови для подальшого розвитку галузі.

Медоносна бджола (*Apis mellifera*) – це унікальний біологічний ресурс, який є незамінним запилювачем культурних і дикорослих рослин та виробником біологічно активних речовин, що мають оздоровчий і профілактичний ефект для людини. Проте останніми роками у світовому бджільництві спостерігається тенденція до катастрофічного скорочення чисельності бджолиних сімей, що пов'язано з впливом багатьох негативних чинників, серед яких зміни клімату, порушення кормової бази, зростання антропогенного навантаження та поширення хвороб бджіл. У зв'язку з цим питання інтенсивного відтворення життєздатних і високопродуктивних бджолиних сімей набуває особливої актуальності.

Продуктивність бджолиних сімей і рівень їхньої адаптації до умов утримання значною мірою визначаються комплексом зовнішніх і внутрішніх факторів, серед яких провідну роль відіграють особливості технології утримання, зокрема організація годівлі, конструкція вулика, забезпечення

стабільного мікроклімату, біологічна повноцінність кормів і наявність стимулюючих компонентів.

Важливе значення для ефективного ведення галузі має впровадження сучасних технологічних прийомів, які дають змогу регулювати життєдіяльність бджолиних сімей відповідно до фаз їхнього сезонного розвитку. Зокрема, використання стимулюючих підгодівель із біологічно активними добавками, такими як пробіотики, набуває широкого поширення в багатьох країнах світу. Ці речовини нормалізують мікрофлору кишечника бджіл, покращують засвоєння поживних речовин, підвищують стійкість до хвороб і сприяють формуванню сильних, високопродуктивних сімей.

Паралельно з удосконаленням системи годівлі актуальним залишається вибір конструкцій вуликів, які б забезпечували стабільність внутрішнього мікроклімату, особливо в періоди високих температур або різких змін погоди. Відомо, що медоносні бджоли здатні до ефективної терморегуляції, проте за несприятливих умов навіть ці адаптивні механізми виявляються недостатніми, що призводить до зниження життєздатності сімей. У зв'язку з цим важливим напрямом досліджень є вдосконалення конструкцій, що забезпечують кращу вентиляцію, зниження вологості та зменшення стресового навантаження на бджіл.

Таким чином, поєднання двох технологічних підходів – годівлі з пробіотичними добавками та утримання бджіл у конструктивно вдосконалених вуликах, розглядається як ефективний засіб стимуляції розвитку, зміцнення здоров'я та підвищення продуктивності бджолиних сімей впродовж усього продуктивного сезону.

Враховуючи значну біологічну та господарську цінність медоносних бджіл, необхідність стабільного виробництва продуктів бджільництва та забезпечення ентомофільного запилення сільськогосподарських культур, дослідження ефективності нових технологічних прийомів утримання бджіл є актуальним і науково обґрунтованим напрямом, що відповідає сучасним вимогам до ведення інтенсивного та екологічно безпечного бджільництва.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Дослідження, представлене в дисертаційній роботі, виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва

Вінницького національного аграрного університету за темою: «Вивчення технологічних особливостей утримання та механізму впливу сучасних кормових добавок на виробництво екологічно чистих продуктів в тваринництві, звірівництві та бджільництві» (№ РК 0119U103841, термін виконання 12.2019 р. –12.2024 р).

Наукова новизна одержаних результатів. Уперше науково обґрунтовано доцільність використання пробіотичних добавок «Веталайф» та «Біосевен» у складі стимулюючих підгодівель, які підвищують життєздатність бджіл (на 35,6% та 43,1% відповідно), поліпшують фізіологічний стан, репродуктивні показники маток у весняний та літньо-осінній періоди (на 31,9-25,3% та 37,1-31,6%) та продуктивність бджолиних сімей (на 10,3% та 34,9% відповідно), а також на основні показники зимівлі бджолиних сімей. Встановлено закономірності впливу пробіотиків на кількість вирощеного розплоду, масу личинок (на 4,0-13,1%) та молодих бджіл (на 2,4%).

Запропоновано модифікований варіант багатокорпусного вулика за рахунок використання сітчастого дна. Обґрунтовано ефективність використання вуликів із удосконаленим сітчастим дном для підтримання оптимального мікроклімату бджолиного гнізда та зменшення стресових навантажень на бджіл. Уточнено дані щодо впливу конструктивних особливостей вуликів із сітчастим дном на стан бджіл під час зимівлі, витрати кормів і збереженість сімей. Встановлено, що застосування сітчастого дна сприяє оптимізації температурного режиму гнізда, що позитивно позначається на репродуктивній активності бджолиних маток, інтенсивність льоту бджіл (на 8,7–29,7%) та покращення показників зимівлі бджолиних сімей. Поєднання кочівлі пасіки з використанням багатокорпусних вуликів із сітчастим дном сприяє зниженню стресових факторів на бджіл, поліпшенню умов їх утримання в період високих температур і відповідно підвищенню медової продуктивності на 36,0%.

Визначено економічну ефективність використання стимулюючих підгодівель із пробіотичними добавками. Їх застосування забезпечило суттєве зростання продуктивності бджолиних сімей, що проявилось у зростанні валового та товарного виробництва меду, збільшенні виходу прополісу, а також активізації будівництва стільників. У результаті досліджень встановлено, що загальна продуктивність бджолиних сімей у другій дослідній групі, де

використовували пробіотик «Веталайф», перевищила контроль на 10,3%, а в третій (пробіотик «Біосевен») – на 34,9%, що підтверджує високу рентабельність і доцільність використання пробіотичних добавок у практиці сучасного бджільництва.

Отримані результати розширюють наукові уявлення про оптимізацію технологічних прийомів утримання бджолиних сімей та створюють науково обґрунтовану основу для підвищення їх продуктивності в різні періоди активного сезону за рахунок використання пробіотичних добавок у складі стимулюючих підгодівель та використання сітчастого дна вулика.

Практична цінність результатів дослідження та їх упровадження.

Отримані результати мають важливе значення для вдосконалення технології утримання медоносних бджіл у різні періоди активного сезону та забезпечують можливість здійснювати керований вплив на стан бджолиних сімей у технологічних процесах виробництва продукції бджільництва. На основі проведених досліджень обґрунтовано доцільність застосування пробіотичних добавок «Біосевен» та «Веталайф» у складі стимулюючих підгодівель з розрахунку 2 г на 1 л цукрового сиропу, що дозволяє підвищити життєздатність, льотну активність бджіл і продуктивність бджолиних сімей, також покращити репродуктивні показники маток.

Для практичного бджільництва запропоновано використання модернізованого сітчастого дна багатокорпусного вулика для підтримання стабільного мікроклімату гнізда, ефективного видалення надлишкової вологи та продуктів життєдіяльності бджіл. Застосування такої конструкції сприяє зниженню енерговитрат бджолиних сімей на терморегуляцію, особливо під час кочівлі, інтенсифікації розвитку та підвищенню медопроductивності на 36,0%.

Результати дослідження можуть бути впроваджені у практику пасічних господарств з метою підвищення ефективності використання бджолиних сімей, зниження зимових втрат бджіл, забезпечення продуктивності в умовах змін клімату. Впровадження запропонованих заходів у практику бджільництва сприятиме зростанню економічної ефективності галузі та забезпеченню стабільного виробництва високоякісної продукції бджільництва.

Наукові розробки, отримані в межах дисертаційної роботи, впроваджено на пасіках таких підприємств: ФГ «Дзялів», с. Кам'яногірка Жмеринського району Вінницької області (акт виробничої перевірки від 26.08.2024 р.), ТОВ

Вінницького національного аграрного університету за темою: «Вивчення технологічних особливостей утримання та механізму впливу сучасних кормових добавок на виробництво екологічно чистих продуктів в тваринництві, звірівництві та бджільництві» (№ РК 0119U103841, термін виконання 12.2019 р. –12.2024 р).

Наукова новизна одержаних результатів. Уперше науково обґрунтовано доцільність використання пробіотичних добавок «Веталайф» та «Біосевен» у складі стимулюючих підгодівель, які підвищують життєздатність бджіл (на 35,6% та 43,1% відповідно), поліпшують фізіологічний стан, репродуктивні показники маток у весняний та літньо-осінній періоди (на 31,9-25,3% та 37,1-31,6%) та продуктивність бджолиних сімей (на 10,3% та 34,9% відповідно), а також на основні показники зимівлі бджолиних сімей. Встановлено закономірності впливу пробіотиків на кількість вирощеного розплоду, масу личинок (на 4,0-13,1%) та молодих бджіл (на 2,4%).

Запропоновано модифікований варіант багатокорпусного вулика за рахунок використання сітчастого дна. Обґрунтовано ефективність використання вуликів із удосконаленим сітчастим дном для підтримання оптимального мікроклімату бджолиного гнізда та зменшення стресових навантажень на бджіл. Уточнено дані щодо впливу конструктивних особливостей вуликів із сітчастим дном на стан бджіл під час зимівлі, витрати кормів і збереженість сімей. Встановлено, що застосування сітчастого дна сприяє оптимізації температурного режиму гнізда, що позитивно позначається на репродуктивній активності бджолиних маток, інтенсивність льоту бджіл (на 8,7–29,7%) та покращення показників зимівлі бджолиних сімей. Поєднання кочівлі пасіки з використанням багатокорпусних вуликів із сітчастим дном сприяє зниженню стресових факторів на бджіл, поліпшенню умов їх утримання в період високих температур і відповідно підвищенню медової продуктивності на 36,0%.

Визначено економічну ефективність використання стимулюючих підгодівель із пробіотичними добавками. Їх застосування забезпечило суттєве зростання продуктивності бджолиних сімей, що проявилось у зростанні валового та товарного виробництва меду, збільшенні виходу прополісу, а також активізації будівництва стільників. У результаті досліджень встановлено, що загальна продуктивність бджолиних сімей у другій дослідній групі, де

«СП «Мед Поділля», м. Вінниця (акт виробничої перевірки від 20.12.2024 р.), ПТУ № 14, смт. Вороновиця Вінницького району Вінницької області (акт виробничої перевірки від 27.09.2024 р.), ВСП «Чернятинський фаховий коледж ВНАУ» (довідка виробничої перевірки від 09.10.2025 р. № 677), а також використовуються в навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету (довідка про впровадження від 15.10.2025 р. № 01.1-60-1434).

Аналіз кількості наукових публікацій, повноти опублікування результатів дисертації та особистого внеску здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації, засвідчив, що результати дослідження, які викладені в дисертаційній роботі, отримані автором самостійно, та повною мірою відображають основні положення та висновки роботи, доповідалися і обговорювалися на науково-практичних конференціях.

За результатами дисертаційної роботи Скрипника Сергія Вікторовича опубліковано 6 наукових праць загальним обсягом 3,94 умовн. друк. арк. (власний доробок автора 3,11 умовн. друк. арк.), у тому числі 2,71 умовн. друк. арк. у наукових фахових виданнях України та 0,4 умовн. друк. арк. у інших виданнях.

Із них відповідають вимогам п. 8–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) – 4 публікації.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б», включених до міжнародної наукометричної бази даних (Index Copernicus)

1. Kucheriavyi V., Saliuk O., Skrypnyk S. Quality of queen bees in different ways of their production. Animal Science and Food Technology. 2021. Vol. 12. № 4. P. 38-45. DOI: <https://doi.org/10.31548/animal2021.04.004> URL: https://animalscience.com.ua/web/uploads/pdf/Animal%20Science%20and%20Food%20Technology_12_4_2021-38-45.pdf (0,56 у.д.а., дисертантом проведено експериментальні дослідження, визначено доцільність використання штучного

виведення бджолиних маток у дослідженнях – 0,22 у.д.а.).

2. Разанова О.П., Скрипник С.В. Вплив пробіотичних препаратів на розвиток бджолиних сімей у весняний період. *Вісник Сумського національного аграрного університету (Тваринництво)*. 2022. Вип. 2 (49). С. 54–60. DOI: 10.32845/bsnau.lvst.2022.2.8. URL: <https://snaubulletin.com.ua/index.php/ls/article/view/660> (0,94 у.д.а., дисертантом проведено експериментальні дослідження, визначено ефективність використання пробіотичних добавок у весняній стимулюючій підгодівлі бджіл – 0,74 у.д.а.).

3. Скрипник С.В., Разанова О.П. Оцінювання температурного режиму бджолиного гнізда за удосконалення конструкції вуликового дна *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва*. 2025. № 1 (194). С. 62–71. DOI: 10.33245/2310-9289-2025-194-1-62-71. URL: https://tvppt.btsau.edu.ua/sites/default/files/visnyky/pererobka/skrypnyk_1_2025.pdf (1,09 у.д.а., дисертантом проведено експериментальні дослідження, визначено конструктивні особливості мофікованого дна вулика та його вплив на санітарно-гігієнічні показники бджолиного гнізда – 0,8 у.д.а.).

4. Скрипник С.В. Вплив пробіотичних стимулюючих підгодівель на фізіологічний стан і зимостійкість бджолиних сімей. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2025. Вип. 143. Ч. 2. С. 247-258. DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2025.143.2.28>. URL: https://tnv-agro.ksauniv.ks.ua/archives/143_2025/part_2/30.pdf (0,95 у.д.а.).

Інші видання (тези доповідей)

1. Скрипник С.В. Участь навчальної пасіки коледжу в запиленні сільськогосподарських культур. Ефективне бджолозапилення: від підвищення урожайності до збереження біорізноманіття: збірник матеріалів науково-практичної конференції з міжнародною участю. 10 листопада 2020 р. Київ. 2020. С. 58-59. URL: https://www.inenbiol.com/images/stories/about/Lab/ekology/Conf_101120.pdf

2. Разанова О.П., Скрипник С.В. Роль стимулюючих підгодівель у підвищенні продуктивності бджолиних сімей. Актуальні питання біотехнології, екології та природокористування: матеріали міжнар. наук. конф., 14-15 травня 2025 р. Держ. біотехнол. ун-т. Х., 2025. С. 334-335. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/nauka/konferentsiyi/>.

Положення дисертаційної роботи пройшли апробацію у доповідях і виступах дисертантки на 3 міжнародних і 6 всеукраїнських науково-практичних конференціях, що відбулися протягом 2019-2025 рр.

ВИСНОВОК

Дисертація Скрипника Сергія Вікторовича на тему: «Оптимізація технологічних прийомів утримання для підвищення продуктивності бджолиних сімей» є оригінальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що стосується актуальної проблеми і містить оригінальні підходи до вирішення теоретичних і практичних завдань що містять нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення у розвитку практичного бджільництва, зокрема в частині вдосконалення технологічних прийомів утримання бджолиних сімей за рахунок проведення стимулюючих підгодівель з пробіотиками «Веталайф» і «Біосевен» та використання сітчастого дна у конструкції багатокорпусного вулика з метою підвищення їхньої продуктивності, життєздатності та економічної ефективності галузі.

Наукові положення, що знайшли відображення в дисертації, є обґрунтованими, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, істотний перелік узагальнених, систематизованих та опрацьованих автором фундаментальних робіт вітчизняних та зарубіжних учених і фахівців. Робота виконана державною мовою та відповідає принципам академічної доброчесності.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені дисертантом наукові завдання вирішені повністю, мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, висновки і рекомендації повністю обґрунтовані та аргументовані, містять наукову новизну та отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача відображені основні положення дисертації.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю науковою та практичною цінністю здобутих результатів, дисертація Скрипника Сергія Вікторовича на тему: «Оптимізація технологічних прийомів утримання для підвищення продуктивності бджолиних сімей» відповідає спеціальності

204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва, вимогам пп. 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам наказу МОН від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Дисертація Скрипника Сергія Вікторовича на тему: «Оптимізація технологічних прийомів утримання для підвищення продуктивності бджолиних сімей» може бути рекомендована до подання у разову спеціалізовану вчену раду на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва.

**Голова міжкафедрального семінару
факультету технології виробництва,
переробки та робототехніки у тваринництві та
факультету ветеринарної медицини:
д.с.-г.н., професор, професор кафедри
технології розведення, виробництва та
переробки продукції дрібних тварин
Вінницького національного
аграрного університету**

Роман ЧУДАК

Підпис Чудака Р.А. засвідчую
Вчений секретар

Тетяна КОРПАНЮК